

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

11-12

2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 1438 sahifa, 5-dekabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMBIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent Arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyea Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna GF universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), dotsent
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Взаимодействие реального и финансового сектора экономики в современных условиях.....	12
Шарипов Конгратабай Авезимбетович, Зайнутдинова Умида Джалаловна	
Развитие исламских банковских продуктов в коммерческих банках.....	19
Иноятова Камола Фуркатовна	
Kreditlashda risklarni boshqarish usullaridan foydalanish.....	23
Abdullayeva Sharbat, Abdullayeva Nozima	
Korxonalarining tashqi iqtisodiy faoliyatdagi raqobatdoshligini ta'minlashda marketingdan foydalanish.....	29
Axmedov Ikrom Akramovich	
Hududlarda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tahlili	36
Butaboyev Maxamadjon, Gaibnazarova Zumrat Talatovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari	41
Yavmutov Dilshod Shoyimardonkulovich	
Zamonaviy ekoshaharlar barpo etish va uni tatbiq etish zaruriyati.....	47
Zikrullayev Valixon G'aybullayevich	
Indian Festivals and Nature Conservation: Connecting People for Sustainability	52
Nigora Saidmuradova Aslamovna, Anil Kumar	
Financing clean energy projects in different ways.....	59
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobir ogli	
Теоретические основы развития социальной инфраструктуры.....	67
Алимова Муниса Юльчиевна	
O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarining raqamli marketingdan foydalanish holati va rivojlanish tendensiyalari.....	71
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Aholiga bank xizmatlarini ko'rsatish tizimini takomillashtirish	81
Uskanov Eldor	
Investitsiya loyihalarini islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirish yo'llari	86
Haydarov O'ral Axmadovich	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda esg omillar asosida investitsiya kiritishning o'rni va ahamiyati	93
Nosirov Egamqul Ismailovich	
"Enesses" MChJ da marketing muhitini tahlil qilish va takomillashtirish	100
Musyeva Shoira Azimovna	
Использование информационных и коммуникационных технологий в совместных образовательных программах: проблемы и решения.....	107
Ташева Севара Равшановна	
Iqtisodiy globallashtirishning nazariy asoslari.....	111
Abduraxmonov Farxod Abdufarmonovich	
Sanoat korxonalari samaradorligini oshirishning nazariy-amaliy asoslari.....	117
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Fiskal siyosat va soliq to'lovchilar faoliyatini tartibga solishning nazariy masalalari	122
Isroilov Bohodir Ibragimovich, To'rayev Alijon Akmal o'g'li	
Bank daromadlarini oshirishda masofaviy bank xizmatlarini tutgan o'rni.....	128
Xudoyorov O. O.	
Elektron savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish	132
Po'latov Xudoyberdi O'ktamovich	
Ekonometrik modellash asosida mavsumiylikning turistik mahsulotlar ishlab chiqarishga ta'sirini kamaytirish usullari.....	135
Xamzayeva Dilfuza Samarovna	
Yuridik shaxslar soliq yukining shakllanish omillari va uni optimallashtirish muammolari	141
Abduturopov Jasurbek Nozimjonovich	
Tadbirkorlik risklari tavsifi va tasniflashning nazariy masalalari	148
Bektemirov Abduraxmid Abdumalikovich	
Urban farming.....	151
Ahmedova Ziyodahon Saydulloxon qizi, Askarov Hasanboy Holdorovich	
A Foreign Experience of Forming Small Business and Private Entrepreneurship Infrastructures (An Example of Usa).....	153
Kosimov Sardor Dilmurodovich, Akbarov Abdulkhamid Akmal ugli	
Principal Protected Notes on the credit rating of National Bank of Uzbekistan	159
Abdug'aniyev Abdulaziz Alisher o'g'li	
Features and Challenges of Digital Transformations in the Service Sector	164
Kurbanova Maftuna Lazizovna	
Kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar.....	170
Kurbonov Jasurbek Pozilovich	

Jamoat transport tizimini raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishning dolzarbligi.....	173
Kushakova Ma'mura Narimanovna	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	176
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li, Raxmatov Ziyodullo Nosirovich	
Financing clean energy projects in different ways	179
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
O'zbekistonning mehnat migratsiyasidagi hamkorligi haqida ba'zi mulohazalar (Qozog'iston va Rossiya misolida)	187
Azamatova Gulmira Bayirbekovna	
Assessment of management effectiveness in ensuring economic and financial stability	191
Akramova Aziza Abduvohidovna	
Международное сотрудничество Республики Узбекистан в сфере образования	196
Жамалова Гулнора Гуломовна, Айматова Фариди Хуразовна	
O'zbekistonning ekologik muammolariNI bartaraf etish va yashil iqtisodiyotga o'tish yo'nalishlari.....	202
Aliyev Azim Tolip o'g'li	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	205
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли	
Qashqadaryo viloyatida tabiiy resurslardan foydalanish istiqbollari.....	211
Xo'janova Gulshoda Otamurodovna	
Raqamli marketing strategiyalarining raqamli iqtisodiyotda iste'molchilar xulq-atvoriga ta'sirini tahlil qilish.....	214
Raxmatova Sitora Shuxratjon qizi	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini takomillashtirish.....	221
Xudayberganova Zarofat Zaxidovna	
O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni rivojlantirishda ichki va tashqi muhit.....	227
Saypullayev Ilhomjon Abduraxmonovich	
Buxgalteriya axborotining sifat tavsiflari	233
Raxmatova Shaxnoza Shukurovna	
Роль и значение логистики в развитии коммерческой деятельности торговых предприятий	240
Маматкулова Шоира Джалоловна	
Uzum yetishtirishning tashkiliy-huquqiy munosabatlari va sohani rivojlantirish imkoniyatlari.....	245
Boltayev N. N.	
Tashqi savdo jarayonlarini tashkil qilishning nazariy uslubiy asoslari.....	249
Qurbonov A. U.	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	254
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini o'ziga xos xususiyatlari.....	259
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
Агротуризм как источник дополнительного дохода для фермеров в самаркандской области.....	263
Анваров Нодир Аллаёрович, Назарова Раъно Рустамовна	
Tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari	272
Absamatov Askar Ergashovich	
Kichik biznes subyektlari faoliyatida mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatishning zamonaviy holati.....	277
Yusupov Abbosxon Aliyevich	
The Experience of The Japanese State in Increasing Investment Activity in Uzbekistan	285
Satoshi Sugahara, Ochilov Bobur	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida sotish baholarining tahlili.....	292
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna	
Tadbirkorlik subyektlari eksportida raqamli platformalardan foydalanish strategiyalari	297
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
Tijorat banklarida xalqaro iqtisodiy sanksiyalar va eksportga taqiqlar bilan bog'liq risklarni baholash va kamaytirish matritsasining metodologiyasi	304
Keldiyorov Shohruh Ilyos o'g'li	
Sotish jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari asosida takomillashtirish.....	308
Eshmuradov Ulug'bek Tashmuratovich	
Tijorat banklari faoliyatida transformatsiyalanish jarayonlarining asosiy yo'nalishlari.....	313
Bekmurodov Abbos Amiriddinovich	
Agroklasterlarda moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	318
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Toshpulatov Jalil Baxodirovich	
Tijorat banklarida investitsiya siyosatini amalga oshirishning muhim jihatlari.....	324
Abiyev Davron Ilxomovich	
Проблемы и решения при оптимизации финансового моделирования деятельности предприятия	331
Юлдошева Гулноза Абдинабиевна	
Hududiy iqtisodiy xavfsizlik va uning asosiy xususiyatlari.....	336
Raximov E. N.	

Boshqarish sifatining iqtisodiy mohiyati va uni rivojlantirish masalalari	343
Shoyev Davronbek Axmadjonovich, Ahmadjonova Gulsanam	
Важность данных о движении затрат для повышения эффективности управления предприятием.....	346
Расулова Ш. Х.	
Korxonalar daromadlariga ta'sir qiluvchi risklarning tahlili	351
Sa'dullayev Oybek Turdiali o'g'li	
Xalqaro standartlar asosida daromadlar hisobini tashkil etish.....	364
Abdusaidov Sanjar Jaloliddin o'g'li	
Выработка страховой системы защиты владельцев депозита.....	368
Узакова Камола Бехзодовна	
Обзор законодательных и регуляторных положений по введению и регулированию	
Исламской банковской деятельности в юрисдикции Республики Казахстан	372
Ёркулов Умиджон	
Перспективы развития производства и экспорта плодоовощной продукции в Узбекистане	378
Узганбаева Дилноза Тохтасиновна	
Перспективы развития государственного управления высшим образованием	
в условиях функционирования рынка	382
Умаров Диёр Равшанович	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari	388
Turovova Nigora Xolmurod qizi	
Qishloq joylarda xizmat ko'rsatish sohasi orqali aholini ish bilan bandligini ta'minlash istiqbollari.....	393
Taylakova Dilafro'z Baymamatovna	
Увеличение привлекательности инвестиций в туристической	
отрасли через стратегическое финансирование	399
Хусниддинов Нуриддин	
Agrobiznesni innovatsion rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishning metodologik asoslari.....	402
To'ychiyev Abduraxmon G'ofurovich	
Virtual bank – kelib chiqishi va moliyaviy xizmatlar kelajagi.....	406
Nabiyeva Feruza Odilovna	
Проблемы и перспективы развития депозитных операций	
коммерческих банков Республики Узбекистан	411
Холмирзаев Эльбек Бахтиерович	
Smart-shartnomalar – raqamli marketingning zamonaviy texnologiyalaridan biri sifatida	415
Yahyojonov N. B.	
Banklarda depozit operatsiyalarini hisobini yuritish tartibi	420
Mirzayeva Xilola Jaloliddin qizi	
Kichik biznes korxonalariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy samaradorligi	424
Mamanazarova N. J., Jamilova N. X.	
Проблемы привлечения финансирования за счет корпоративных облигаций	429
Рахмедова Мадинахон Нусрат кизи	
Формирование финансовой стратегии местных бюджетов	433
Примова Н. И.	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini soliqqa tortishning dolzarb muammolari va ularning yechimlari	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
O'zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.....	445
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Experience of Islamic financial organizations in CIS countries	
and opportunities to use it effectively in Uzbekistan	450
Sattarova Dilfuza Dilshodbekovna	
Qashqadaryo viloyati hududlarining vertikal o'sish holati va xususiyatlari	456
Erkayeva Gulbaxor Panjiyevna, Raximova Madina Shuxrat qizi	
Innovatsion o'sishga inson kapitali ta'sirining zamonaviy yondashuvlari.....	462
Ostanov Egamberdi, Ostanova Mashxura Egamberdiyevna	
Kapital bozorida institutsional investorlar sifatida sug'urta kompaniyalari ishtiroki	466
Omonov Sardor O'Imasovich	
Tadbirkorlik subyektlarining raqamli transformatsiyasining asosiy va muhim jihatlari.....	472
Nutfulloyev Tolib G'olib o'g'li	
Korxonalarda korporativ madaniyatni rivojlantirish asoslari.....	478
Sadikova Muslima Alisher qizi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga muvofiq moliyaviy hisobotlarni tuzish usullari.....	483
Sabirova Zaynab Qadambayevna	
Фондовые рынки и финансовая грамотность: путь к финансовому осознанию	488
Режаббаев Сарвар Умархонович	
Turistik korxonalarda yashil innovatsion mahsulotlar orqali samaradorlikni oshirish.....	491
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Milliy kapital bozorida korporativ qimmatli qog'ozlar amaliyoti tahlili.....	497
Otaxonova Shohyora	

Aholining turmush farovonligini yashlashning ijtimoiy-iqtisodiy masalalari.....	502
Qobilova Shaxnoza	
Surxondaryo viloyatida sug'oriladigan yerlardan foydalanish holatining statistik tahlili.....	505
Sharifi Abdul Fatah	
Economic and Social Significance of Personnel Management in Manufacturing Enterprises: A Dual Dimension Analysis.....	512
Sarimsakov Baxtiyor Rahmonjanovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozorining rivojlantirish istiqbollari	518
Usmanov Zayniddin Berdirasulovich	
Qurilish tashkilotlarida xodimlarning innovatsion faolligini oshirish yo'llari	523
Usmanov Ixom Achilovich	
Investitsiya jozibadorligini baholashning o'ziga xos jihatlari va metodlari.....	527
Uroqboyeva Farzuna Axmadjonovna	
Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida sanoat 4.0 ning roli: tahlil va natijalar	532
Xujaxonova Sitara Baxtiyor qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida qishloq joylarda davlat xususiy sherikchilik asosida raqamli xizmatlarni takomillashtirish.....	537
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
Kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning mintaqaviy muammolari (Xorazm viloyati misolida).....	542
Vaisov Dilshod Ibodullayevich	
"Sam Antep Gilam" mchjda marketingni boshqarishni takomillashtirish yo'llari	549
Usmonova D. I.	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	555
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Factors for the Development of The Industrial Sector of the Economy	559
Zakhidov Nodir Umidjanovich	
Mintaqa tumanlararo xo'jalik yurituvchi subyektlar qo'shma biznesini konvergent modeli	563
Yusupov Fayzulla Yakubovich	
Aholini biznesga jalb qilishda tijorat banklarining roli.....	567
Yaxshimuratova Xasiyat Xudaybergenovna	
Mahalliy gastronomik turizmni rivojlantirishda nazariy asoslar.....	571
Sultonov B. A.	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	575
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich	
Проблемы привлечения иностранных инвестиций в инновационном развитии экономики Узбекистана.....	580
Хамракулова О. Д., Халмурзаев М., Аликулов С. А.	
Тенденции развития жилищного строительства.....	585
Алиева Зилола Маматвалиевна	
Учет и анализ производственных затрат на предприятиях	589
Аделя Азаматовна Нематова, Ибрагимов Мансур Мардонович	
Meva-sabzavotchilik klasterlarini rivojlantirishda xorij tajribasi.....	592
Botirov Erkinjon Xayitovich	
Zamonaviy xizmat ko'rsatish bozori: xalqaro tendensiyalar va uy-joy fondi muammolari sarhisobi.....	598
Sanakulova Barnogul Rizakulovna, Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
Роль рынка капитала в обеспечении макроэкономической стабильности Республики Узбекистан	605
Дадаханова Саида Махаммаджон кизи	
Iqtisodiyotning xususiy sektorida inson resurslarilarni moddiy rag'batlantirishni takomillashtirishda xorij tajribasi.....	608
Baxtiyorova Umida Ulug'bek qizi	
Korxonalarining investitsiya faolligini ta'minlashda soliqlarning rag'batlantiruvchi rolini oshirish xususiyatlari.....	613
Ilyasova Barno Axmadovna	
Dunyo davlatlari iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish tendensiyalari.....	618
Imomaliyeva Mohizoda, Raxmatullayev Lazizbek Nematullo o'g'li	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	623
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Sanoat korxonalarida iqtisodiy resurslar mohiyatini tavsiflovchi tushunchalar	628
Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna	
Mikromoliyalash tashkilotlari faoliyatining operatsiyalar tahlili.....	633
Kamalov Shuxrat Kamalovich	
Temiryo'l transporti sanoat kompleksi korxonalarida ijtimoiy va mehnat munosabatlarini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslari.....	637
Kadirova Sharofat Amonovna	

Qishloq xo'jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari	645
Yuldashev Sherali Xayitovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Анализ экологических факторов и их влияние на финансовую безопасность страны.....	650
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Superior directions, modern trends and prospects for the development of the financial market.....	655
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna, Raximova Umida Rabbimovna	
Kichik biznesning eksport salohiyatini oshirishda jahon tajribasi	659
Kambarova Sh. M.	
Theory and practice of evaluation of capital assets in Uzbekistan.....	665
Usmonov Bunyod	
Xizmat ko'rsatish sohasini asosiy tarmoqlariga yo'naltirilgan global investitsiyalar holati va prognozini tahlili	668
Muxammadiyev Kamoliddin G'ulomiddinovich	
Методологические основы банковского кредитования и классификация факторов, влияющих на особенности получения кредитов	672
Каримова Азиза Махомадризовна	
Sanoat salohiyati va omillar unumdorligini iqtisodiy-statistik baholash usullari.....	676
Kasimov Azamat Abdugarimovich	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе.....	682
Кодиров Бобур	
Davlat-xususiy sherikligi asosida iqtisodiyot tarmoqlarining investitsion salohiyatini oshirishning o'rta muddatga mo'ljallangan istibollari (O'zbekiston temiryo'llari AJ misolida)	689
Qodirov Jasurbek Sharofitdinovich	
Banklarda mummoli kreditlar bilan ishlash: samarali strategiya va yondashuvlar	696
Mirsaliyev Erkin Ergashevich	
Agrosanoat ishlab chiqarishining raqobatbardoshligini oshirish va uning innovatsion rivojlanish bilan o'zaro bog'liqligi.....	700
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich, Muxtorova Oydin Sayfiddin qizi	
Hududlar iqtisodiyotini oshirishda investitsiyalarning roli	707
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
Xizmat ko'rsatuvchi korxonalarning iqtisodiy salohiyatini shakllantirish mexanizmlari	712
Erdonov Muhammadamin Erdon o'gli, Ibragimov Shoxrux Baxtiyorovich, Ataqulov Jahongir Valijon ug'li	
Sug'urtada andarrayting xizmatini (ARDL) modeli tahlili asosida takomillashtirish	717
Mirzoyev Sayfulla Fayzulloyevich	
Роли банков в повышении привлекательности инвестиционной среды в Узбекистане.....	727
Насиров Дилшод Фарходович	
Пути улучшения инвестиционного климата в Республике Узбекистан	731
Нозимов Элдор Анварович, Санатиллоев Ферузшоҳ Бахтиёр угли	
Iqtisodiyot, atrof-muhit, jamiyat va madaniyat o'rtasidagi muvozanatga – obodonlashtirish xizmatlarining ta'siri.....	737
Norkulova Difuza Zoxidovna, Xayitov Jamshid Xolvoyevich	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	741
Нуриллаев Рахмат Ярашевич, Нуриллаев Шердил Жамолiddин угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda tovar-moddiy zaxiralar manbalari va ularni shakllantirish amaliyoti	747
Nurmanov Ulugbek Anorbayevich	
Yer rentasi mulkchilik munosabatlari rivojlanishning zaruriy sharti sifatida.....	752
Abdunazarov O.	
Формирование и развитие цифровой экономики (на примере российской федерации и Республики Узбекистан)	756
Ким П. В.	
Tijorat banklari korporativ boshqaruvida bank xizmatlari samaradorligini	760
Kudratov Sunnatulla Ropijanovich	
Tijorat banklari depozit siyosatining banklar resurs salohiyatini oshirishdagi roli	764
Jo'rayev Isroil Ibrohimovich	
Ways of Development of Electronic Commerce in Uzbekistan	770
Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li	
Hydro Energy as the Important Factor of the "Green Economy"	775
Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li	
Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish	781
Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li, Azamatova Nozima Jaxongirovna	
Mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida).....	784
Halimova Dilora Olimboyevna	
Davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha daromadlilik egri chizig'ini aniqlashning fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirishdagi ahamiyati.....	787
Hakimov Hakimjon	
Intellectual mulkni boshqarish jarayonlarni o'rganishning nazariy muammolari	793
Tirkashyev Farhod Mahmudovich	

Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	796
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova	
Роль Среднеазиатских коллекций в развитии музеев России	801
Абдуллаева Нигора Санжаровна	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	804
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida talabalar bilimini yuksaltirish jarayoni: muammolar va yechimlar	808
Hakimov Nazar Hakimovich, Vaxobova Marg'uba Abduxamidovna	
Yashil iqtisodiyot: mazmun mohiyati, nazariya va amaliyot	812
Yuldashev Mutallib Ibroximovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozori tahlili	819
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
"HAVAS COMFORT MEDEL" MChJda marketing xizmatini tashkillashtirish va uning samaradorligini oshirish yo'llari	823
Musyeva Shoira Azimovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini soliqlar vositasida rag'batlantirishning klassik nazariyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	831
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Yoshlarning ish bilan bandligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari.....	837
Mamaraximov Bekzod Erkinovich	
Chakana bank xizmatlarini rivojlantirish hududlar barqaror rivojlanishining omili sifatida	841
Niyozov Zuxur Davronovich	
Raqamli texnologiyalar asosida oziq-ovqat ta'minoti zanjirini rivojlantirish omillari	845
Yusupov Muxiddin Soatovich	
O'zbekistonda korporativ kreditlash amaliyotini rivojlantirish orqali investitsiya jalb qilish imkoniyatlari.....	855
Asatullayev Alisher	
Davlat budjeti jarayonini takomillashtirish masalalari	860
Ataxanov Bekpo'lat Abdullayevich	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	866
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Yuridik shaxslar mol-mulkini soliqqa tortishni rivojlantirish yo'llari	872
Gadayev Jaxongir Muhammadi o'g'li	
Some Principle Issues in the Effective use of Budget Funds in Universities	876
Khairiddinov Sh. B.	
Directions of Using Negotiations in Keeping Peace and Ensuring Stability in Society	879
Khoidarova Fariza Tukhtabaevna	
Elektrotexnika sanoati korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanish.....	883
Mamayusupova Mashxura Sodiqovna	
Elektron tijoratning zamonaviy iqtisodiyotga ta'sirini o'rganish va uni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash	887
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
Foreign Direct Investment and Electricity Consumption During Uzbekistan's Green Transition	896
Nurbek Khalimjonov	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini qarz kapitali orqali moliyalashtirishni takomillashtirish	902
Oblomuradov Narzullo Naimovich, Shavkatov Navruzbek Shavkatovich	
Mol-mulk solig'ining soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	910
Poyonov Bobur Bekmurod o'g'li	
Konfutsiychilik axloqiy negizlarida olamiy tartibot.....	916
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
"Yashil iqtisodiyot"ni joriy etish istiqbollari	923
Saloxov Sirojiddin Sadriddin o'g'li	
Investitsiyaning iqtisodiy mohiyati va O'zbekiston iqtisodiyotida tutgan o'rni.....	928
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
O'zbekiston qishloq hududlarida maishiy xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish.....	933
Sharifov Shuhrat Saidahmadovich	
Exploring Big Data Applications for Knowledge Management in Higher Education Administration.....	936
Shakhzod Saydullaev	
O'zbekiston sug'urta bozorida qayta sug'urta faoliyatini rivojlantirish istiqbollari.....	944
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Ekologik turizmning turlari va uni tashkil etishda tabiiy resurslarning ahamiyati.....	950
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li	
Mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion jozibadorlikni oshirish istiqbollari	954
To'laganova Ruhshona Farrux qizi	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida maktabgacha ta'lim xizmatlarini holati	959
Umurzakova Dilnoza Egamberdiyevna	
Issues of Improving Production Cooperation in the Industry Network of Our Country	964
Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li	

Foydaning soliq obyektini sifatida shakllantirish zaruriyati.....	971
Yo'ldasheva Mohiraxon Ochestva	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	975
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati.....	980
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
"Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimining aholini ijtimoiy himoya qilishdagi o'rni.....	984
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'nalishlari.....	991
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich	
Анализ влияния цифровой экономики на эффективность налоговых органов	996
Бобомуротова Манзура Панжи кизи	
Tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali kambag'allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirishning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati.....	1000
Irmatova Lola	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	1005
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	1010
Qo'ziyoyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Yashil iqtisodiyotga o'tish ekologik barqarorlikning muhim omilidir	1014
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich	
Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish asoslari va tamoyillarini takomillashtirish.....	1017
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1022
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida oilaviy korxonalarining xizmatlar ko'rsatish sohasidagi o'rni va funksiyalari	1026
Tog'ayeva Dilnoza Azamatovna	
Совершенствование методологии исследования демографических процессов	1031
Тула Нодирбек Баходир угли	
Инновационные технологии в сфере страхования.....	1037
Хайдарова Нигинахон Шухрат кизи	
Iqtisodiyotni innovatsion isloh qilish sharoitida yer hisobini yuritishning ahamiyati.....	1042
Hojiyev Qo'chqor Mamadiyrovich	
Qattiq maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanishni takomillashtirish.....	1047
Sherqulov Nodir Erkin o'g'li	
Мировой опыт использования денежных и натуральных трансфертов в социальном обеспечении	1052
Гулноза Тохировна Самиева	
Davlat xaridlarini amalga oshirish orqali raqobatni rivojlantirish yo'llari	1057
Majidov Nizomjon	
Raqamli iqtisodiyot davrida kontent marketingdan foydalanish va uning bosqichlari	1064
Tohirjonov Ahmadjon Tohirjon o'g'li, Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna	
Aksiyadorlik jamiyatlari kapitalini shakllantirish manbalari va usullarini takomillashtirish.....	1070
Norqulov Mirsaid Tulqin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasida investitsion jozibadorlikni oshirish zaruriyati	1075
Badalov Jamshid Jamolovich	
Foyda solig'i tushumi va uning O'zbekiston soliq-budjet tizimidagi ahamiyati.....	1080
Shirinov Sabir Erkinovich	
O'zbekistonda davlat korxonalari aksiyalarini moliya bozorlarida sotishni jadallashtirish yo'nalishlari	1084
Anvar Eshmatov	
Baliqchilik xo'jaliklarida xodimlar bilan hisob-kitoblar hisobining tashkiliy va uslubiy jihatlari	1088
Ametova Nasiba Danilovna	
Tijorat banklari tomonidan eksportyor korxonalarining kreditlash amaliyotini takomillashtirish	1092
Bayjanova Gozsal Sarsengaliyevna	
Digital Transformation of Tax Systems.....	1096
Boburjon Turanboyev Qodirjon o'g'li, Musabekov Sherali Nazarali o'g'li	
Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish yo'nalishlari.....	1101
Raxmonova Aziza Tolibovna	
Transitioning to a Green Economy and Implementing Sustainable Technological Changes in Uzbekistan	1106
Umarov Elshod G'ulom o'g'li	
Texnik yo'nalishdagi oliy ta'lim muassasalari daromadlari tarkibi va ularning o'ziga xos jihatlari.....	1112
Yuldashov Elmurod Abduljalil o'g'li	
Совершенствование системы профессионального управления жилищно-коммунальным хозяйством Узбекистана	1116
Икромовна Ханифа Одилевна	
Sanoat korxonalarini kreditlash amaliyotining zamonaviy holati.....	1121
Kamalova Jamila	
O'zbekistonda davlat ishtirokidagi korxonalarining huquqiy maqomi va ularni isloh qilishning istiqbollari	1125
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	

Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'lari va ulardan foydalanish to'g'risidagi bajarilishlarga oid hisobotni tuzish va taqdim etish tartibi	1131
Ne'matov Oybek Ismatullayevich	
Предприятие автомобильной промышленности как объект реализации концепции устойчивого развития	1136
Туйчиев Комилжон Лазизович	
Tijorat banklari aktivlari diversifikatsiyasining nazariy ahamiyati	1143
O'ktamova Nozima Narzulla qizi	
Tijorat banklarida yangi masofaviy bank xizmat turlarini rivojlantirish	1146
Umarov Abdulquddus Abdilxatovich	
Некоторые вопросы эконометрической оценки CES – функций и их практическое применение в экономических задачах	1151
Шадиева Гулнора Мардиевна, Усманов Фарзод Шохрухович	
Использование искусственного интеллекта в спортивной индустрии.....	1158
Усманова Дилфузахон Иброхимовна	
The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities	1163
Po'latov Sherzodbek Oybek o'g'li, Farmonov Ilhomjon Iqboljon o'g'li	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishni takomillashtirish (Andijon viloyati misolida)	1168
Xolmatov Sanjarbek Xojimamatovich	
O'zbekiston temir yo'l transport tizimi rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari.....	1174
Qilichev Umid Ibadullayevich	
Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi sharoitida raqamli banklar resurslarini oshirish choralari	1181
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari	1185
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
O'zbekistonda Islom banklari faoliyatini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	1191
Vasiyev Alisher Samiyevich, Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Islom iqtisodiyotining mohiyati.....	1197
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Budjet mablag'larini taqsimlanishi va maqsadli sarflanishida inson kapitalidan foydalanish va jamoatchilik nazoratining samaradorligi	1201
G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li	
Maxsus iqtisodiy zonalar investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishda tarif va notarif mexanizmlaridan foydalanish imkoniyatlari	1207
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li	
Перспективное развитие промышленной кооперации между странами	1212
Назарова Раъно Рустамовна, Жартай Жанибек Маратулы	
Soliqlar yig'iluvchanligini oshirishga ta'sir etuvchi omillar	1218
Berdiyeva Uguloy Abduraxmanovna	
Ta'lim sifatini ta'minlash oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning asosiy omili.....	1222
Nematov Inatillo Ubaydullayevich	
Aholiga ko'rsatiladigan bank xizmatlarini takomillashtirish.....	1228
Umurzakova Adiba Ochilovna	
Tijorat banklari resurslari shakllanishining manbalari va yo'llari.....	1232
Raxmanov Ilhom Xurramovich	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1238
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике.....	1242
Рафиева Зарина Хусановна	
Development of the Country's Economy Through the Development of the Stock Market in Developing Countries	1246
Akhmedov Doniyorbek	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotini rivojlanishi va uning asosiy yo'nalishlari	1250
Azizova Manzura Ibragimovna	
The theoretical importance of product cost reduction in industrial production.....	1254
Dilfuza Baxramovna Safarova	
Fond bozorlarining tashkil etilishi va rivojlanish tendensiyalari.....	1261
Shamsiyev O'ktam Sayfitdinovich	
Mamlakatda davlat tibbiyot muassasalarining tutgan o'rni va ularni rivojlantirish yo'nalishlari.....	1266
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
Obligatsiyalar bozorida banklarning ishtiroki va ahamiyati.....	1272
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li	
Milliy iqtisodiyotimizda investitsiya portfelini shakllantirishning nazariy asoslari	1277
Ibragimov Gafurjan Axmetovich	
Kompaniyalarning tashqi savdo faoliyatini moliyalashtirishning nazariy asoslari va xorij tajribasi.....	1282
Ibragimov Mansur Axmedovich	

Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	1286
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich	
Ключевые факторы успеха в мотивации и управлении проектными командами.....	1295
Мансурова Севара Мансуровна	
Mehmonxona biznesida CRM tizim xizmatlarini loyihalash	1298
Ishanxodjayeva Dilfuza Erkinovna	
Внедрение цифровой трансформации высших учебных заведений.....	1302
Кучаров Абдор Сабиржанович, Абдурахмонов Абдумалик Абдурашидович, Набиева Нилуфар Наби қизи	
Mamlakatimizda masofaviy bank xizmatlarini ko'rsatuvchi tizimning rivojlanish tendensiyasi	1310
Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlashning nazariy asoslari.....	1319
Davronov Saxobiddin Faxriddinovich	
O'zbekistonda suv zaxiralaridan foydalanishning retrospektiv tahlili	1324
Axmedov Sayfullo Normatovich	
Raqamli iqtisodiyot rivojlanishida to'lov tizimlarining o'rni	1334
Ismailov Xusanboy Mahammadqosim o'g'li, Rizayev Anvar Baxtiyorovich	
Fostering Entrepreneurship and Enhancing Women's Employment: The Uzbekistan Perspective	1338
Kholiyorova Shokhista	
Zamonaviy soliq tizimlarining amal qilish xususiyatlari	1341
Taniyev Ahmadjon Bahromovich	
Mamlakatimizda tijorat banklarini tashkil etishning huquqiy asoslari.....	1347
Masharipov Maxmud Bekturdiyevich	
Mamlakat iqtisodiyotining samarali rivojlanishida hayot sug'urtasining o'rni	1352
O. Jono'zoqov	
Sanoatda resurs tejamkorligini ta'minlash orqali barqaror rivojlanishga erishish	1358
Ergashev Sanjarbek Sobirjon o'g'li	
Southeast Asia's Green Economy and Environmental Taxation	1364
Fayzieva Nargiza Rabimovna	
Tijorat banklari biznesini boshqarishning asosiy yo'nalishlari va tahlili.....	1371
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich	
O'zbekiston Respublikasida islom banklarini tashkil etishda xorij tajribasining o'rni.....	1375
Yo'ldosheva Iroda Ibodulla qizi	
Baliqchilik tarmog'ida samaradorlikni baholash masalalari.....	1380
Fayziyev Oybek Raximovich, Aitimbetov Amirbek Koishibekovich	
Qishloq xo'jaligida innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishning huquqiy-iqtisodiy asoslari va davlat siyosati..	1389
Xalikov Suyun Ravshanovich	
O'zbekiston Respublikasi hududlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ilmiy yondashuvlar	1394
Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich	
O'zbekistonda davlat-xususiy sherikchilik loyihalarida islomiy moliyalashtirish konsepsiyasini asoslash va joriy etish.....	1401
Zayniddinov Ruhiddin Xusniddin o'g'li	
Korxonalar faoliyatini ifodalovchi umumiy ko'rsatkichlar asosida reytingni aniqlash	1411
Maxkamboyev Komil Abdulkakovich	
Dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlashda klaster-kooperatsiya tizimi samaradorligini oshirish masalalar	1416
Xo'jaqulova Nigora Rustamovna	
Kimyo tolalari asosida to'qimachilik sanoatini diversifikatsiyalash.....	1424
Raximov Furqat Jalolovich	
Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali mamlakat iqtisodiyotini rivojlantirish istiqbollari	1431
Alimbayeva Sevara Alimbayevna	

KIMYO TOLALARI ASOSIDA TO'QIMACHILIK SANOATINI DIVERSIFIKATSIYALASH

Raximov Furqat Jalolovich

“O'zto'qimachilik sanoat” uyushmasi raisining maslahatchisi,
mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya: Mazkur maqolada kimyo tolalarga asoslangan to'qimachilik sanoatini rivojlantirishning O'zbekiston uchun ahamiyati aniqlangan. To'qimachilik tolalari turlari va ularning klassifikatsiyasi shakllantirilgan. Sun'iy va sintetik tolalar ishlab chiqarishni global rivojlanish tendensiyalari tahlil etilgan. Tahlil natijalariga asoslangan holda kimyo tolalari asosida O'zbekiston to'qimachilik sanoatini diversifikatsiyalash bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: to'qimachilik, sanoat, kimyoviy tolalar, sun'iy tolalar, sintetik tolalar, diversifikatsiya, polyester, poliamid.

Abstract: In this article, the importance of the development of the textile industry based on chemical fibers in Uzbekistan is determined. Types of textile fibers and their classification have been formed. The trends of global development of man-made and synthetic fibers are analyzed. Based on the results of the analysis, proposals and recommendations on diversification of the textile industry of Uzbekistan based on chemical fibers were developed.

Key words: textile, industry, chemical fibers, artificial fibers, synthetic fibers, diversification, polyester, polyamide.

Аннотация: В данной статье определяется важность развития текстильной промышленности на основе химических волокон в Узбекистане. Сформированы виды текстильных волокон и их классификация. Проанализированы тенденции мирового развития химических и синтетических волокон. По результатам анализа разработаны предложения и рекомендации по диверсификации текстильного промышленности Узбекистана на основе химических волокон.

Ключевые слова: текстиль, промышленность, химические волокна, искусственные волокна, синтетические волокна, диверсификация, полиэстер, полиамид.

KIRISH

Zamonaviy kimyoviy tolalar va iplar gigiyena va qulaylik nuqtayi nazaridan tabiiy materiallarga deyarli o'xshashdir. Shu bilan birga, sintetik to'qimachilik mahsulotlarining asosiy xossalari hisoblangan elastiklik, mustahkamlik, deformatsiyaga chidamlilik, turli iqlim sharoitlariga moslashuvchanlik, agressiv va biologik moddalar va zarralarga qarshilik kabi omillar tufayli tabiiy tolalar bilan raqobatlasha olish xususiyatiga ega. Shuningdek sun'iy tolalar to'qimachilik sanoatini boshqa sanoat tarmoqlariga integratsiyalash, iste'molda qo'llash uchun yangi sohalarini o'zlashtirish va sifat jihatidan yangi xususiyatlar berish imkoniyatlar kengligi bilan ajralib turadi. Ushbu holatlarni inobatga olgan holda O'zbekiston to'qimachilik sanoatida sun'iy sun'iy tolani qayta ishlash hajmlarini oshirishga yuqori ahamiyat qaratilmoqda.

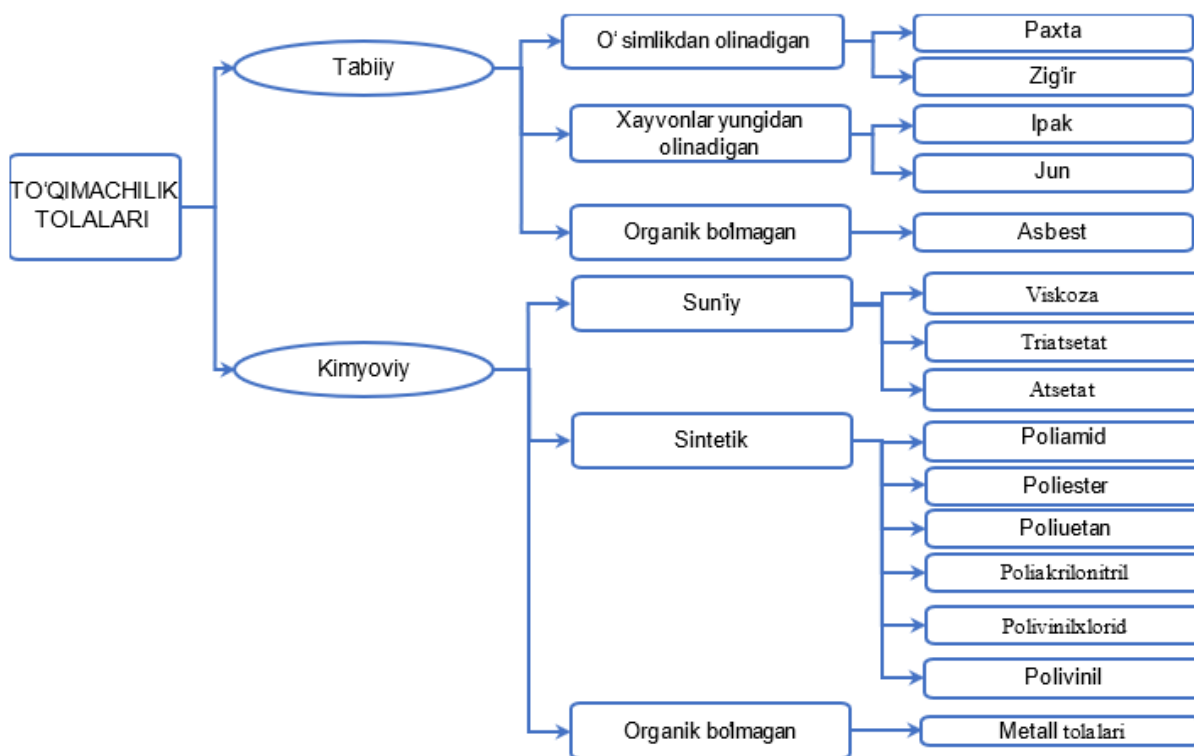
O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son “2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi Farmoni bilan “...sun'iy tolani qayta ishlash hajmlarini 200 ming tonnaga yetkazish” ko'zda tutilgan. Ushbu maqsadga erishish uchun sun'iy tolalarni ishlab chiqarishni ko'paytirish, yangi turlarini yaratish kabi innovatsiyalarga ahamiyat qaratish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

To'qimachilik materiallari yoki to'qimachilik – tolalar va iplardan tayyorlangan materiallar va mahsulotlardir. Bularga gazlamalar, trikotaj buyumlar, to'qilmagan matolar, tikuv iplari va boshqalar kiradi ^[1]. To'qimachilik iplari to'qimachilik tolasi bilan bir xil xususiyatlarga ega, lekin undan ancha uzunroq uzunlikda farq qiladi ^[2]. Ip tolalarni yigirish orqali ishlab chiqarilishi mumkin va keyinchalik ip, deb ataladi. Ipak ipi ipak qurtining pillasini yechish orqali olinadi. kimyoviy filamentlar polimerdan hosil bo'ladi.

Kelib chiqishiga ko'ra to'qimachilik tolalari tabiiy va kimyoviyga bo'linadi (1-rasm).

1-rasm: To'qimachilik tolalarining tasniflanishi¹

Hozirgi vaqtda sanoat hayotimizning turli sohalarida hamma joyda qo'llaniladigan o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan materiallarga talabning ortishi tufayli rivojlanmoqda: tibbiy to'qimachilik uchun to'qilmagan materiallar, mashinasozlikda to'qilmagan materiallar; o'simliklarni yetishtirish uchun yordamchi materiallar va boshqalar.

Tabiiy tolalar guruhiga tabiatning o'zi tomonidan, inson aralashuvisiz yaratilgan tolalar kiradi. Ular o'simlik, hayvon yungidan olinadigan tolalar hisoblanadi. O'simliklardan kelib chiqqan tabiiy tolalar urug'lar yuzasidagi (paxta), poyasidan (zig'ir, kanop va boshqalar), barglaridan (sisal va boshqalar), meva qobig'idan (pilla) olinadi.

Hayvonlardan olingan tabiiy tolalar turli hayvonlarning jun tolalari va tut va eman ipak qurtlarining pilla ipaklari bilan ifodalanadi.

Kimyoviy tolalar sun'iy va sintetik tolalarga bo'linadi. Sintetik tolalar polimerlarni kimyoviy sintez qilish, ya'ni oddiyroq moddalardan, ko'pincha neft va ko'mirni qayta ishlash mahsulotlaridan murakkab molekulyar tuzilishga ega moddalarni yaratish yo'li bilan olinadi. Bunga quyidagilar kiradi: poliamid, poliester, poliuretan tolalari, shuningdek, poliakrilonitril (pan), polivinilxlorid (PVX), polivinil.

Sun'iy tolalar o'simlik va hayvonlarning tabiiy polimerlarini, pulpa ishlab chiqarish va oziq-ovqat sanoati chiqindilaridan kimyoviy qayta ishlash orqali ishlab chiqariladi. Ular uchun xom ashyo yog'och, urug'lar, sut va boshqalardir. Sun'iy selluloza tolalari asosidagi to'qimachilik materiallari, masalan, viskoza, triasetat va asetat, kiyim-kechak sanoatida eng ko'p qo'llaniladigan tolalar hisoblanadi.

So'nggi yillarda jahon to'qimachilik sanoatidagi tadqiqot va ishlanmalarning aksariyati sintetik tolalarning barqarorligini yaxshilash, atrof-muhitga ta'sir qilish va qayta ishlash bilan bog'liq muammolarni hal qilishga qaratilgan [3]. Sintetik tolalar to'qimachilik sanoatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lgan ba'zi asosiy sabablar quyidagilardir:

- **Chidamlilik va quvvat:** polyester va neylon kabi sintetik tolalar yuqori kuchlanish va chidamlilik bilan tabiiy tolalarga nisbatan afzalroqdir. Bu ularni chidamlilik, uzoq umr va eskirishga bardosh berish qobiliyatini talab qiladigan mahsulotlar uchun ideal qiladi.
- **Ko'p qirralilik:** sintetik tolalar o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lishi uchun ishlab chiqilishi mumkin, bu ularni keng doiradagi bozor segmentlari uchun ahamiyatini oshiradi. Ishlab chiqaruvchilar sintetik tolalarni namlik o'tkazmaydigan, olovga chidamliligi, ultrabinafsha nurlanishiga chidamliligi va boshqalar kabi xususiyatlari tufayli ko'proq iste'molga kirib kelmoqda.

1 Muallif ishlanmasi

- **Iqtisodiy samaradorlik:** Sintetik tolalarni ishlab chiqarish ko'pincha ba'zi tabiiy tolalarga qaraganda yuqori tejamkor hisoblanadi. Bunday xarajat ustunligi ularni to'qimachilik sanoatida, ayniqsa, kiyim-kechak, maishiy to'qimachilik va boshqa xalq iste'mol tovarlarini ommaviy ishlab chiqarish orqali nafaqat to'qimachilik va tikuv sanoati, balki boshqa tarmoqlarni rivojlanishiga ham tutki beradi.
- **Sifatdagi izchillik:** sintetik tolalar ishlab chiqaruvchilar uchun zarur bo'lishi mumkin bo'lgan izchil va bir xil sifatni ta'minlaydi. Ushbu izchillik yakuniy mahsulotlarning aniq standartlarga va mijozlar talablariga javob berishini ta'minlaydi.
- **Innovatsiyalar va samaradorlikni oshirish:** sintetik tola texnologiyasi bo'yicha izlanishlar va ishlanmalar qariyb 70 yildan oshiq vaqt davomida amalga oshirilib kelinmoqda. So'ngi innovatsiyalardagi yutuqlar esa, inson salomatligiga ijobiy ta'sirini oshirishga qaratilgandir. Jumladan, nafas olish, namlikni boshqarish va engilligi kabi yaxshilangan xususiyatlariga ega bo'lgan yangi turdagi sintetik tolalarni yaratishni orqali SMAR tekstilni rivojlantirish ilmiy paradigmalarning asosini tashkil etmoqda ^[4].
- **Maxsus kiyim sanoati uchun afzalliklar:** sintetik tolalar texnik to'qimachilikda maxsus ilovalar uchun juda mos keladi. Ular geotekstil, tibbiy to'qimachilik, himoya kiyimlari va avtomobil to'qimachilik kabi sohalarda maxsus ishlash talablariga javob berish qobiliyati tufayli qo'llaniladi.
- **Tezkor moda:** to'qimachilik sanoati, ayniqsa, tezkor moda segmentida, sintetik tolaga asoslangan kiyimlarni tez ishlab chiqarish va aylanmasidan foyda ko'radi. Sintetik tolalar ko'pincha samarali ishlab chiqarish jarayonlari va bozorga yangi uslublarni qisqa muddatlarda joriy etish imkonini beradi.
- **Iqtisodiy ta'sir:** sintetik tolalarni ishlab chiqarish va ulardan foydalanish jahon iqtisodiyotiga katta hissa qo'shadi. Ko'pgina mamlakatlar to'qimachilik sanoatiga tayanadi va sintetik tolalardan foydalanish bandlik, savdo va iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlaydi.
- **Qayta ishlash va barqarorlik harakatlari:** atrof-muhit bilan bog'liq muammolar mavjud bo'lsa-da, davom etayotgan sa'y-harakatlar sintetik tolalarning qayta ishlanishini yaxshilash va yanada barqaror alternativalarini ishlab chiqishga qaratilgan. Bu sintetik tolalarning atrof-muhitga ta'siri bilan bog'liq muammolarni hal qiladi va iste'molchilarning ekologik toza mahsulotlarga bo'lgan talabiga mos keladi.

Umuman olganda sintetik tolalar zamonaviy to'qimachilik sanoatini shakllantirishda muhim rol o'ynadi. Ularning chidamliligi, ko'p qirrali va tejamkorligi ishlab chiqaruvchilarga mahsulotlarning keng assortimentini yaratish imkonini berdi, sanoatning o'sishiga va iste'molchilarning o'zgaruvchan xohish-istaklari va texnologik yutuqlarga moslashishiga hissa qo'shdi ^[5].

METODOLOGIYA

Mazkur maqolada O'zbekiston to'qimachilik sanoatini rivojlanish tendensiyalari statistik tahlil qilinadi. Tahlillar sanoatni diversifikatsiyalash yo'nalishlari aniqqa qaratiladi. Tadqiqotda kimyoviy tolalarni global bozoridagi holat va mavjud tendensiyalar "Global Other Synthetics Fiber Market Report" ma'lumotlariga asoslanib amalga oshiriladi. To'qimachilik sanoatini kimyoviy tolalar asosida diversifikatsiyalash imkoniyatlari tahlil natijalaridan kelib chiqib ustivor yo'nalishlar belgilab olinadi. Yakiniy natija sifatida O'zbekiston to'qimachilik sanoatini kimyoviy tolalar asosida samarali diversifikatsiyalash muhim yo'nalishlarini amalga oshirish mexanizmlari taklif etiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Ushbu holatlarni inobatga olganda jahon to'qimachilik sanoati sintetik tolalarni ishlab chiqish hajmi tobora ortib bormoqda.

O'zbekistonda to'qimachilik va tikuvchilik va trikotaj sanoati mamlakat iqtisodiyoti uchun strategik ahamiyatga ega tarmoq sifatida rivojlangan. O'zbekiston to'qimachilik va tikuv-trikotaj sanoati iqtisodiyotining real sektorida yuqori ulushga ega bo'lgan va ishlab chiqarish zanjirini to'liq qamrab olgan yagona sanoat sohasi hisoblanadi.

To'qimachilik sanoati mustaqillik yillarida O'zbekiston iqtisodiyotining yetakchi tarmoqlaridan biriga aylangan. To'qimachilik sanoatida 2010-yilda 4845.5 mlrd.so'mlik mahsulot ishlab chiqarilgan bo'lsa, 2022-yilda mazkur tarmoqda 58411.2 mlrd so'mlik mahsulot ishlab chiqarilgan. 2022-yilda YalMdagi hissasi 4,5 foizni, jami sanoat mahsulotidagi ulushi esa 14,3 foizni (kiyim ishlab chiqarishni qo'shgan holda), ishlab chiqaradigan sanoat tarkibidagi ulushi esa 17,3 foizni (kiyim ishlab chiqarishni qo'shgan holda) tashkil etgan (1-jadval).

1-jadval: O'zbekiston respublikasida to'qimachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish²

Ko'rsatkichlar	2010-y.	2015-y.	2020-y.	2021-y.	2022-yil
Sanoat mahsuloti hajmi, mlrd. so'm	38119,0	97598,2	368740,2	456056,1	553 265,0
To'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarish, mlrd. so'm	4845,5	13241,7	36713,9	52372,3	58411,2
Kiyim ishlab chiqarish, mlrd. so'm	575,8	1585,3	10402,4	13592,8	14841,7

To'qimachilik sanoatining boshqa tarmoqlarga nisbatan 2010–2022-yillardagi o'rtacha o'sish tendensiyalarini saqlab qolgan tarmoqlardan biridir. Jumladan, O'zbekistonda sanoat mahsulotlari ishlab chiqarishning 2010–2022-yillardagi o'rtacha o'sishi yillik 5.7 foizni tashkil etgan bo'lsa, to'qimachilik mahsulotlari ishlab chiqarishning o'sishi 9,4 foizni, kiyim ishlab chiqarishda esa 11,5 foizni tashkil etgan.

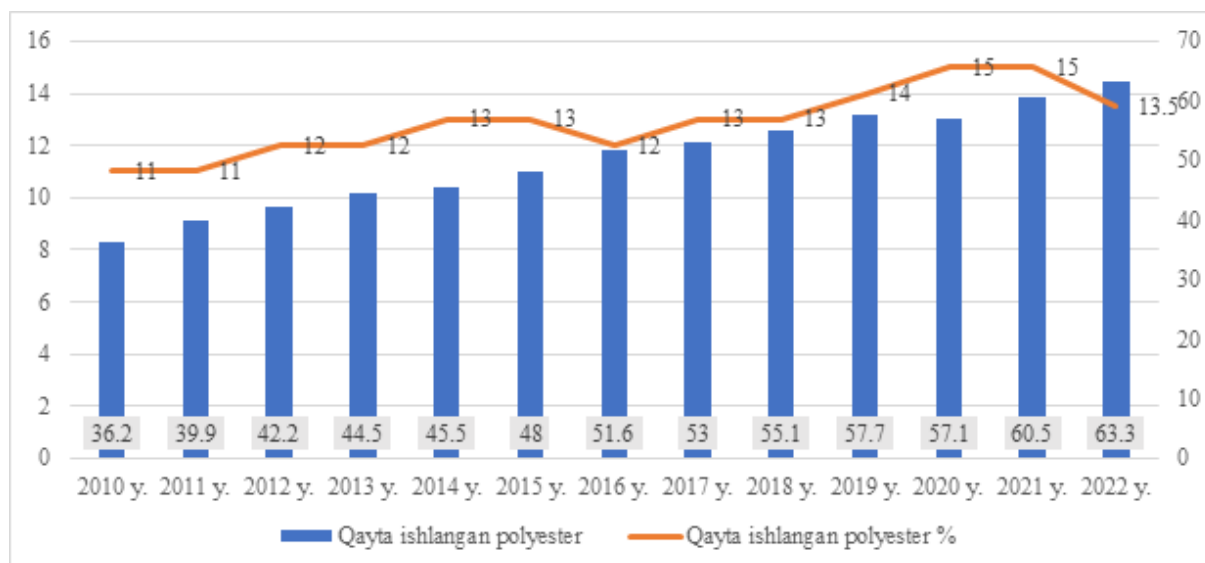
Respublikada yetishtirilgan paxta tolasini qayta ishlovchi korxonalar quvvatlari 2010-yilda 270 ming tonnani, ya'ni atigi 27% tashkil etgan bo'lib, 2017–2019-yillarda mahalliy to'qimachilik korxonalarni zamonaviy texnologik uskunalar bilan qayta jihozlanishi va raqamlashtirishni keng qo'llanishi oqibatida paxtani qayti ishlash 920 ming tonna yetkazilib, 2010-yilga nisbatan 3,2 barobarga – ya'ni 80% tashkil etdi. 2021-yilda quvvatlar 1 030 ming tonnaga yetkazilib, mamlakatda yetishtirilayotgan paxta tolasini 100% qayta ishlash imkoniyati yaratilgan.

Paxta tolasini qayta ishlash darajasining to'liq o'zlashtirilgan holda to'qimachilik sanoatida amalga oshirilayotgan rivojlanish strategiyalarining keyingi bosqichlari esa tarmoqda maqsadli xom-ashyo bazasini yaratishga ahamiyat qaratishdir. Shunga ko'ra sun'iy tolalarga asoslangan to'qimachilik sanoatini rivojlantirish O'zbekiston sanoati usun strategik ahamiyat kasb etadi.

XX asrning oxiridan boshlab kimyoviy tolalar ishlab chiqarish hajmi va o'sish sur'ati bo'yicha tabiiy tolalarni ortda qoldirib kelmoqda. "Data Bridge Market Research" tahlil qiladiki, 2022-yilda 27,88 milliard dollar bo'lgan global to'qimachilik kimyosi bozori 2030-yilga kelib 41,82 milliard dollargacha ko'tariladi va 2023-yildan 2030-yilgacha bo'lgan prognoz davrida 5,2 foizga CAGRga ega bo'lishi kutilmoqda³.

2020 va 2021-yillar orasida qazilma uchun sintetik mahsulotlar ishlab chiqarish 60 million tonnadan 63 million tonnagacha oshgan^[6]. Bozor ulushi 54% bo'lgan polyester dunyoda eng ko'p ishlab chiqarilgan tola hisoblanadi. 132 dan ortiq brend va yetkazib beruvchilar qayta ishlangan poliester ulushini 2025-yilga borib 45 foizga oshirish bo'yicha kelishuvni imzoladilar^[7].

Sun'iy sellulozali tolalar (Production of manmade cellulosic fibres- MMCFs), shu jumladan viskoza, liosel, modal, asetat va kupro ishlab chiqarish 2020-yildagi 6,5 million tonnadan 2021-yilda 7,2 million tonnagacha ko'tarildi. Keyingi yillarda bundan tolalar hajmini oshirish bo'yicha ko'plab tadqiqot va ishlanmalar davom etmoqda.

2-rasm: Global poliester ishlab chiqarish (million tonna)⁴

2 Manba: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi ma'lumotlari

3 <https://www.databridgemarketresearch.com/reports/global-textile-chemicals-market>

4 Manba: <https://textileexchange.org/app/uploads/2023/11/Materials-Market-Report-2023.pdf>

Sintetik tolalar tolalar bozorida 1990-yillarning o'rtalaridan boshlab, paxta hajmini ortda qoldirgan paytdan boshlab hukmronlik qilmoqda. Taxminan 68 million tonna sintetik tolaga ega ushbu tolalar toifasi 2022-yilda jahon tolasi ishlab chiqarishining taxminan 63 foizini tashkil etdi.

Kimyoviy tolalar va iplarning jahon sanoati ishlab chiqarishining yuqori konsentratsiyasi bilan ajralib turadi, bu mahsulotlarning jahon ishlab chiqarishining qariyb 89% Osiyo qit'asiga to'g'ri keladi.

Polyester tolalar va iplar hozirgi vaqtda kimyoviy tolalar orasida yetakchi o'rinni egallaydi. 2000-yilda ularning ishlab chiqarilishi yiliga 18,9 million tonnani tashkil etib, bu barcha sintetik tolalar ishlab chiqarishining taxminan 60% ga to'g'ri kelgan. Polyester tolalar va iplar ishlab chiqarish 1982-yildan boshlab jadal rivojlandi. Polyester tolalarni ishlab chiqarish va iste'mol qilishning bunday tez o'sishi ularning ko'p qirrali va yuqori fizik-mexanik xususiyatlari bilan izohlanadi. Nam holatda deyarli to'liq o'zgarmagan fizik-mexanik xususiyatlar, eng yuqori issiqlikka chidamlilik va biostabillik polyester tolalarning boshqalarga nisbatan ustuvorligini ta'minladi.

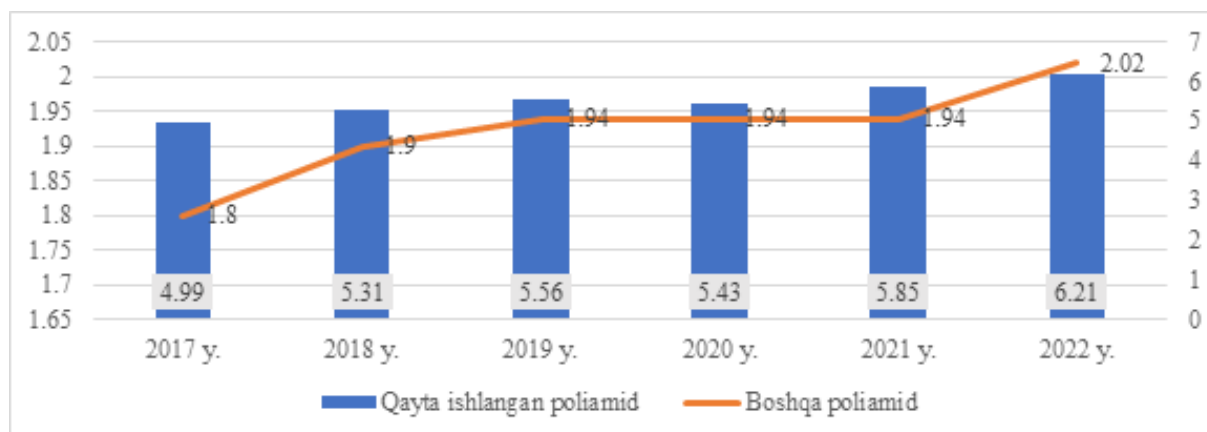
Yillik ishlab chiqarish hajmi 2010-yilda 36.2 mln.tonnadan, 2022-yilda 63 million tonnaga yaqin bo'lgan poliester global tola ishlab chiqarishining taxminan 54 foizini tashkil etdi.

Global qayta ishlangan poliester tolasi ishlab chiqarish hajmi 2021-yildagi taxminan 9 million tonnadan 2022-yilda 8,6 million tonnagacha kamaygan. Bu PET bozor ulushining 2021-yildagi global PET ishlab chiqarishidagi 14,8 foizdan 2022-yilda taxminan 13,6 foizga kamayganiga teng. Sun'iy tola bozorini rivojlanishiga asosiy sabab, tabiiy tolalar olishdagi mehnat sarfi va qishloq xo'jalikdagi inqirozli vaziyatlardan kelib chiqmoqda.

Shisha sanoati, shuningdek, qadoqlash sanoati va boshqa sohalarda iste'moldan keyingi idishlarga talab ortib borayotgan bir paytda, iste'moldan keyingi chiqindi idishlar uchun raqobat kuchaymoqda [6]. PET idishlarini qayta ishlash asosida olinadigan poliester tolasi to'qimachilik sanoati uchun kelajakda xom ashyo etkazib berishni ta'minlashning muhim strategiyasi sifatida qaralmoqda. Ushbu texnologiyalarni ishlab chiqish va kengaytirish an'anaviy qazilma asosidagi poliesterlardan qayta ishlanganga o'tish uchun asosiy omil bo'lib hisoblanadi.

Qayta ishlangan poliesterlarning aksariyati hozirda PET butilkalardan mexanik ravishda qayta ishlanadi. Kimyoviy yoki biologik qayta ishlangan poliesterlarning bozor ulushi hali ham juda past (<1%). Kimyoviy va biologik qayta ishlash bilan bog'liq asosiy muammolarga xarajatlar, texnologik muammolar, xom ashyoning yaroqliligi va mavjudligi va energiyadan foydalanish kiradi. Kimyoviy qayta ishlangan poliesterlarni tijoriy ishlab chiqarishni boshlagan yangi operatsiyalar va tadqiqot va ishlab chiqish bosqichidagi kompaniyalar bilan kimyoviy qayta ishlangan poliesterlarning bozor ulushi kelgusi yillarda o'sishi kutilmoqda. To'qimachilik va to'qimachilik mahsulotlarini qayta ishlashni kengaytirish issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish uchun kalit bo'ladi.

Global umumiy poliamid (neylon) tolasi ishlab chiqarish ham so'ngi 15 yillikda yuqori o'sish sur'atlariga erishmoqda. COVID-19 pandemiyasi sabab ishlab chiqarish 2020-yilda biroz pasayganidan so'ng, 2021-yildagi 5,9 million tonnadan 2022-yilda 6,2 million tonnaga ko'tarildi. Shu bilan birga, 2022-yilda poliamid tolalari global tola ishlab chiqarish bozorining taxminan 5 foizini tashkil etgan (3-rasm).

3-rasm: Global polyamide production (mln. tonna)⁵

Qayta ishlangan poliamid tolasi bozorining o'sish suratlari past bo'lsa-da, 2018–2022-yillarda pasayish tendensiyasi kuzatilmagan. 2022-yilda jahon miqyosida taxminan 0,1 million tonna qayta ishlangan poliamid ishlab chiqarilgan. Xom ashyo sifati va mavjudligi bilan bog'liq cheklovlar va investitsiya ehtiyojlari tufayli qayta ishlangan poliamidning bozor ulushi to'qimachilik tolalari ishlab chiqarishda past ulushga ega. Biroq jami to'qimachilik tolalari isida tahlil qillarida 4.5-5 foiz ulushni saqlab qolmoqda. Texnik qiyinchiliklar va qazib olinadigan poliamidning arzon narxlar tufayli qayta ishlangan poliamidning bozor ulushi barcha sintetik tolalarning

⁵ Manba: <https://textileexchange.org/app/uploads/2023/11/Materials-Market-Report-2023.pdf>

1,9 foizini tashkil etadi. Iste'molchidan qayta ishlangan poliamid tashlangan baliq ovlash to'rlari, gilamlar yoki boshqa to'qimachilik iste'mol tovarlari tayyorlanadi.

Poliamidni qayta ishlash qazilmalarga asoslangan xom ashyolarga bog'liqlikni kamaytirishga va chiqindilarni kamaytirishga yordam beradi. Tadqiqotlarga ko'ra har 10000 tonna regeneratsiya qilingan kaprolaktam uchun 70000 barrel neftni tejash imkonini beradi.6

Boshqa sintetik mahsulotlar, jumladan, polipropilen, akril va elastan – 2022-yilda umumiy ishlab chiqarish hajmi 6 million tonnani tashkil etdi va 2022-yilda global tola bozorining bozor ulushi qariyb 5 foizni tashkil etdi. Polipropilen tolasi ishlab chiqarish hajmi COVID-19 tufayli 2020-yilda biroz pasayganidan keyin 2021-yildagi 3,0 million tonnadan 2022-yilda 3,1 million tonnaga oshdi. Barcha polipropilen tolalarining atigi 0,2 foizi qayta ishlanishi taxmin qilinmoqda. Akril tolalar ishlab chiqarish hajmi qariyb 1,6 million tonnani tashkil etdi va 2022-yilda jahon tola bozorida bozor ulushi 1,4 foizni tashkil etgan. Akril tola ishlab chiqarishning global hajmi yillar davomida pasayib bormoqda [9]. Qayta ishlangan akrilning bozor ulushi taxminan 0,5 ga baholanmoqda. 2022-yilda umumiy akril tola ishlab chiqarishning 0,5 % ni tashkil etadi. Global elastan tolasi ishlab chiqarish 2021-yilda 1,20 million tonnadan 2022-yilda 1,22 million tonnadan biroz yuqoriga ko'tarildi, bu global tola bozorining taxminan 1 foizini tashkil qiladi. Qayta ishlangan elastanning ulushi 2022-yilda global elastan tolasi ishlab chiqarish hajmining 2,8% ni tashkil qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil natijalaridan ma'lum bo'ladiki, kimyoviy tolalar ishlab chiqarish va uning iste'moli ekologik cheklovlar mavjud bo'lsa-da, o'sib borish tendensiyasi kuzatilmoqda. Ushbu holatlarni inobatga olgan holda O'zbekiston to'qimachilik sanoatini kimyoviy tolalar asosida samarali diversifikatsiyalash muhim yo'nalish sifatida qaralishi lozim. Biroq, mazkur yo'nalishlarda quyidagilarga e'tibor qaratish talab etiladi:

Sintetik tolalar asosida to'qimachilik sanoatini diversifikatsiya qilish uchun qanday shartlar mavjud. Sintetik tolalar asosidagi to'qimachilik sanoatining diversifikatsiyasi mahsulotlar taklifini kengaytirish, yangi bozorlarni o'rganish va o'zgaruvchan iste'molchilar talablariga moslashishni o'z ichiga oladi. Sintetik tolalarga e'tibor qaratgan holda to'qimachilik sanoatini diversifikatsiya qilishga yordam beradigan asosiy shartlar quyidagilar:

- **Jahon bozorlarida samarali marketing tadqiqotlarini olib borish:** rivojlanayotgan tendensiyalarni, iste'molchilar afzalliklarini va bozordagi bo'shliqlarni aniqlash uchun chuqur marketing tadqiqotlarini o'tkazish talab etiladi. Muvaffaqiyatli diversifikatsiya qilish uchun sintetik tolaga asoslangan maxsus mahsulotlarga bo'lgan talabni nafaqat mamlakatlar bo'yicha, balki tarmoqlar va bozorning turli segmentlari bo'yicha aniqlash talab etiladi.
- **Sun'iy tolalarni yangi turlari yaratish bo'yicha innovatsiyalarni amalga oshirish va innovatsion texnologiyalarni yaratishga e'tibor qaratish:** innovatsiyalar va yangi sintetik tolalar yaratish yoki mavjudlarini yaxshilash uchun tadqiqot va ishlanmalarga ko'proq sarmoya kiritish talab etiladi. Texnologik taraqqiyot yangi mahsulot turlari asosida yangi bozorlarga kirish imkoniyatini yaratadi. Ekologik xususiyatlarni ta'minlashga asoslangan tolalarning rivojlanish orqali bozorning yangi segmentlariga kirish imkoniyati oshiriladi.
- **Barqaror rivojlanish tashabbuslari:** ekologik toza sintetik tolalarni ishlab chiqish orqali barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishga qaratilgan loyihalar amalga oshirilishi lozim. Sun'iy tolalarni iste'molchilarning afzalliklariga moslashish uchun bio-asosli yoki chiqindilarni qayta ishlashga asoslangan sintetik tolalar ishlab chiqarishni o'zlashtirish asosiy diversifikatsiyalash yo'nalishlaridir. Mazkur strategik yo'nalish orqali barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishga yo'naltirilgan to'qimachilik sanoatini rivojlantirish imkoniyatlari kengayadi. Mazkur sohani rivojlantirishda to'qimachilik sanoatida xalqaro grand mablag'laridan foydalanish tavsiya etiladi.
- **Hamkorlik va integratsiya:** bilim va resurslarni almashish uchun tadqiqot institutlari, texnologiya provayderlari va boshqa sanoat ishtirokchilari bilan samarali integratsiya talab etiladi. Hamkorlik yangi mahsulotlar va texnologiyalarni ishlab chiqishni tezlashtirish imkonini beradi. Ayniqsa, SMART tekstilni rivojlantirish sohasida bunday mexanizmlardan foydalanish orqali global qiymat zanjirini yaratishga erishiladi.
- **Chuqur diversifikatsiya qilish strategiyasidan foydalanish:** sintetik tolaga asoslangan mahsulotlarning xilma-xil assortimentini kiritish uchun mahsulot turlarini nafaqat yakuniy mahsulot diversifikatsiyasiga (B2C), balki sanoat tovarlari diversifikatsiyasiga (B2B) kengaytirish talab etiladi. Bu yangi turdagi kiyim-kechak, uy to'qimachilik, texnik to'qimachilik, qurilish to'qimachiligi va sintetik tolalar uchun boshqa innovatsion ilovalarni joriy etishni o'z ichiga oladi.

- **Sifat nazorati va global standartlar:** diversifikatsiyalangan mahsulotlar sanoat standartlari va mijozlar talablariga javob berishini ta'minlash uchun sifat nazoratiga e'tibor qaratish talab etiladi. Kimyoviy tolalar bo'yicha xalqaro doirada amal qiladigan bir qator standartlar mavjud, jumladan: Recycled Claim Standard (RCS), Global Recycled Standard (GRS), Cradle to Cradle (C2C). Iste'molchilar bilan ishonchni mustahkamlash uchun mazkur standartlash bo'yicha vakolatli organlarning mahalliy vakolatxonalari mamlakatda tashkil etishga ahamiyat qaratish talab etiladi.
- **Global bozorning kengayishi:** Sintetik tolaga asoslangan mahsulotlar uchun yangi geografik bozorlarni o'rganish orqali qo'shilgan qiymat yaratish imkoniyatini kengaytirish mumkin. Mahsulotlarni mahalliy imtiyozlar va talablarga moslashtirish uchun turli mintaqalardagi madaniy va iqtisodiy omillarni aniqlash va ularga moslashuvchan mahsulot assortimentini kengaytirish talab etiladi.
- **Savdo va ta'minot zanjirini optimallashtirish:** Savdo va logistika tizimlarida qiymat yaratishga asoslangan tizimlardan foydalanish ta'minot zanjirini soddalashtirish va optimallashtirishni talab etadi. Bunda raqamli savdo va raqamli logistika, elektron tijorat imkoniyatlaridan foydalanish eng maqsadga muvofiq yo'ldir. Bu xom ashyo, ishlab chiqarish jarayonlari va logistika tizimlarini o'zida birlashtirgan to'qimachilik global sado platformalarini yaratish va mavjudlari bilan integratsiyalash asosida amalga oshiriladi.

Taklif etilgan mexanizmlardan foydalanish orqali to'qimachilik sanoati barqaror rivojlantirish, xom ashyo bazasini kengaytirish va bozorning turli segmentlariga maqsadli kirib borishni ta'minlash imkoniyati mavjud.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Федорова Н. Е. и др. Исследование рынка натуральных, химических волокон и нетканых материалов //проблемы текстильной отрасли и пути их решения. – 2021. – С. 247-250.
2. Гарифуллина Г. А. Инновационные разработки в производстве полиэфирных волокон, применяемых для текстильных материалов //Вестник Казанского технологического университета. – 2014. – Т. 17. – №. 19. – С. 78-82.
3. Clark J. H. Using green chemistry to progress a circular fashion industry //Current Opinion in Green and Sustainable Chemistry. – 2022. – С. 100685.
4. Piotrowski S., Carus M. Natural fibres in technical applications: market and trends //Industrial Applications of Natural Fibres: Structure, Properties and Technical Applications. – 2010. – Т. 10. – С. 73.
5. Çeven E. K., güneydin G. K. Global Trends for Fibre Production and Marketing //International Conference on Trends in Advanced Research. – 2023. – Т. 1. – С. 255-262.
6. Exchange, T. (2021). Preferred fiber & materials market report 2019. Textile Exchange: Lamesa, TX, USA
7. Exchange T. Preferred fiber & materials market report 2021 //Textile Exchange: Lamesa, TX, USA. – 2021
8. Stone C. et al. Natural or synthetic—how global trends in textile usage threaten freshwater environments //Science of the Total Environment. – 2020. – Т. 718. – С. 134689.
9. Maia Research, 2023. Global Other Synthetics Fiber Market Report – 2022. Customized report

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 11-12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.